

KOSEJÕE KOOLI ÕPPEKAVA TOIMETULEKUÕPE

Kinnitatud Kosejõe Kooli direktori KK 1-9/52 28. veebruar 2013a

Kooskõlastatud õppenõukogus 11.05.2012

Kooskõlastatud Kosejõe Kooli hoolekogus 21.08.2012

SISUKORD

ÜLDSÄTTED.....	3
1. ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID.....	4
2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED.....	5
3. ÕPPE JA KASVATUSE RÕHUASETUSED NING TAOTLETAVAD PÄDEVUSED.....	7
4. ÕPPEKORRALDUS. NÕUDED ÕPIKESKKONNALE.....	13
5. HINDAMINE.....	16
6. ÕPILASTE JUHENDAMISE PÕHIMÕTTED. ÕPILASTE JA VANEMATE TEAVITAMISE JA NÕUSTAMISE KORRALDUS.....	17
7. INDIVIDUAALSE ÕPPEKAVA KOOSTAMISE JUHISED.....	18
8. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD.....	19

ÜLDSÄTTED

Kosejõe Kooli toimetulekuõppekava on kooli õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument, mis on koostatud „Põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava” lisa 2 TOIMETULEKUÕPE alusel.

Õppekava terviktekst on kättesaadav veebilehel ja kooli raamatukogus.

Kosejõe Kooli toimetulekuõppekava koosneb üldosast, ainekavadest ja individuaalsetest õppekavadest.

Õppekava üldosas esitatakse:

- ✓ üldsätted;
- ✓ õppe- ja kasvatuseesmärgid;
- ✓ õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted;
- ✓ õppe ja kasvatuse rõhuasetused ning taotletavad pädevused;
- ✓ õppekorraldus;
- ✓ hindamine;
- ✓ õpilaste juhendamise põhimõtted;
- ✓ õpilaste ja vanemate teavitamise ja nõustamise korraldus;
- ✓ individuaalse õppekava koostamise juhised;
- ✓ õppekava uuendamise ja täiendamise kord.

Ainekavad esitatakse klassiti.

1. ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

1.1. Toimetulekuõppe põhiülesanne on toetada mõõduka intellektipuudega õpilase arengut ning tema kujunemist Eesti kodanikuks, kes tuleb eluga toime tuttavates tingimustes, teeb võimetekohast praktilist tööd ja teab oma kuulumisest oma rahva ja Eesti kodanike hulka.

1.2. Toimetulekuõppe üldeesmärk on aidata kujuneda isiksusel, kes vastavalt oma võimetele:

1) teadvustab ennast (MINA) ja kaasinimesi (MINA–MEIE–TEISED), on teadlik nende erisuste ja eri kultuuride võimalikkusest, eristab kuuluvust OMA–VÕÕRAS–ÜHINE;

2) suhtub positiivselt iseendasse, oma perekonda, kaaslastesse ja kodumaasse, järgib võimetekohaselt õigusnorme, hoidub vägivallast;

3) järgib võimetekohaselt oma tervise ja looduse hoidmise põhimõtteid;

4) orienteerub keskkonnas ja igapäevastes toimingutes, tegutseb tuttavates situatsioonides, hoidub teadaolevatest ohtudest ja küsib vajaduse korral abi;

5) valdab järgmisi elementaarskusi: vaatlemine, kuulamine;

6) mõistab talle suunatud kohandatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid;

7) väljendab arusaadavalt oma soove/vajadusi omandatud keeleüksuste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;

8) tuleb toime võimetele vastavate lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisülesannetega;

9) mõistab töö vajalikkust, valdab baasoskusi, suudab tööaja jooksul alluda töödistsipliinile;

10) teeb jõukohast tööd, on valmis jätkuõppeks.

2. ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse Põhimõtted

2.1. Toimetulekuõppes lähtutakse põhimõtetest, mille kohaselt igapäev peab olema võimalus saada haridust vastavalt oma võimetele. Õppekorralduses ja õppesisu valikul lähtutakse iga õpilase arengutasemest valdkonniti, arvestatakse õpilaste potentsiaalseid võimeid ja teisi individuaalseid iseärasusi.

2.2. Toimetulekuõppes ja igapäevastes koolisuhetes peetakse oluliseks samu humanistlikke seisukohti, mida püstitab põhikooli riiklik õppekava. Enam pööratakse tähelepanu oma võimaluste ja piirangute teadvustamisele, sallivusele erinevuste suhtes ning kaaslaste erivajaduse mõistmisele.

2.3. Õppekava taotleb iga õpilase arengu toetamist: lapse arengupuute ületamiseks või vähendamiseks rakendatakse temale sobilikke eripedagoogilisi meetodeid. Arendamine toimub iga lapse arengutaseme ja arenguvõimaluste hindamise alusel.

Õppetöö kavandamisel arvestatakse nii klassi tervikuna, puude struktuurist tulenevaid õpilasarühmi klassis kui ka iga õpilast individuaalselt. Õppeülesanded valitakse õpilase potentsiaalset arenguvalda arvestades: need nõuavad pingutust, kuid abi korral on jõukohased.

Arendamist vajavad toimetulekuõppel oleva õpilase psüühika, isiksuseomadused ning tegevusvaldkonnad: tunnetustegevus (tähelepanu, tajus, mälu, mõtlemine); suhtlemisvahendid ja suhtlemine; tunde- ja tahtevald; psühhomotoorika; hinnangud ja hoiakud jne.

Õpetamise tulemusel kujunevad ajus kompensatsioonimehhanismid – muutub ja täiustub kahjustatud (alaarenenud) funktsionaalsüsteemide talitlus, hakkavad arenema mõned puuduvad süsteemid. Eesmärk on kujundada organismi funktsioonid võimalikult iseseisvaks toimetulekuks sotsiaalses keskkonnas. Üldised arengueesmärgid konkretiseeritakse kooli õppekavas arengu- ja tegevusvaldkondade kaupa, individuaalseid kajastavad individuaalsed õppekavad, mille koostamisel arvestatakse ka isiklike rehabilitatsiooniplaane.

2.4. Õpetamine ja kasvatamine toimub jõukohase praktilise tegevuse protsessis, millega kaasneb õpilastele mõistetav verbaalne teave. Eesmärk on, et õpilased omandaksid jõukohased praktilised oskused ja selleks vajalikud minimaalsed teadmised igapäevastes korduvates situatsioonides toimetulekuks. Oskused konkretiseeritakse õpitulemustes, mis on kooli õppekavas ainekavade koostamise aluseks. Elus toimetuleku oskuste kujundamisel on olulisemad elu- ja toimetulekuõppe ning tööõppe (kunst ja käeline tegevus). Toimetuleku eelduseks oleva mootorika arendamine toimub peamiselt rütmika ja kehalise kasvatuses tundides, pikapäevarühmas ning klassi- ja koolivälises tegevuses.

Oma ja teiste tegevust, sh käitumisele võimalikult adekvaatse hinnangu andmist, kujundatakse pidevalt, rõhutatakse positiivset ja suunatakse otsima eksimuse parandamise võimalusi.

2.5. Õppimine toimub võimalikult reaalses keskkonnas. Toimetulekuõppe suunab õpilast täitma korduvates situatsioonides praktilisi ülesandeid koostegevuses ja eeskujuga järgi, rakendama omandatud oskusi näidise ja lihtsa suulise korralduse alusel. Õpilased võtavad võimetekohaselt osa oma tegevuse kavandamisest ja tulemuse hindamisest.

Õpilase tähelepanu tuleb lõpptulemuse saavutamiseks suunata iga osatoimingu tähtsusele. Õpilaste aktiveerimine eeldab nende psüühilisele arengule vastavate tegevuste valikut, jõukohast õpitegevust, konkreetset ja arusaadavat eesmärgiseadet, õpilaste tegevuse pidevat

stimuleerimist ja edusammudele hinnangu andmist. Tähtsustatakse õpilase huvi kujundamist võimalikult iseseisvalt tegutsemiseks.

2.6. Oluline on õpetaja ja õpilase positiivne ühistegevus, õpilase tegevus potentsiaalses arenguvallas, abi täpne reguleerimine. Õpioskuste kujundamist soodustavad kõigi pedagoogide ja lastevanemate ühised nõudmised ja samalaadne abi. Toimingute struktuuri omandamine toimub minimaalsete tegevussammude ja osaoskuste kaupa, omandatud osatoimingud ühendatakse ahelaks.

2.7. Kooli õppekava rakendamisel ja arendamisel arvestatakse konkreetse kooli ja klassi õpilastega. Tähtis on koostöö eripedagoogide, õpetajate, lapsevanematega, kutseõppe korraldajatega, õpilase elukohajärgse omavalitsuse ametnikuga (lastekaitsetöötaja, sotsiaaltöötaja vm spetsialist) ning vajaduse korral muude spetsialistidega väljastpoolt kooli.

2.8. Praktilise tegevuse baasil areneb suhtlemine ja kogemustele (mälu kujutlustele) toetuv vaimne tegevus, kujunevad tunnetustegevuse elementaarsed oskused.

2.9. Õppe- ja kasvatusprotsessi käigus õpivad õpilased oma võimetele vastavalt:

- 1) kasutama olemasolevaid teadmisi ja oskusi varieeruvates tingimustes;
- 2) küsima ja uusi oskusi omandama;
- 3) tegutsema;
- 4) kasutama oma kaemuslik-kujundilist intellekti, reguleerima emotsioone lähtuvalt oma intellekti arengust;
- 5) konstrueerima eeskuju ja näidise alusel;
- 6) võrdlema oma tegevuse tulemust etaloniga;
- 7) õppima koostegevuses või juhendatult koos teistega, õppima jälgima kaaslaste ja enda tegevust ning hindama resultaati;
- 8) lahendama praktilisi probleeme ja tegema valikuid.

3. ÕPPE JA KASVATUSE RÕHUASETUSED NING TAOTLETAVAD PÄDEVUSED

3.1. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 1.–2. klassis

3.1.1. Õpilaste juhtivaks tunnetusprotsessiks on taju, mille baasil areneb tegevusaktide äratundmine ning kaemuslik-praktiline mõtlemine. Tunnetustegevuse arendamiseks on vajalik tahtmatu tähelepanu väline suunamine.

3.1.1.1. Tajude arendamine. Objekti tunnuste suunatud märkamine eri meeltega; esemete eristamine taustast; tajuvälja laiendamine; objekti ja graafiliste kujutiste rühmitamine 1–2 tajutava tunnuse alusel; ruumisuhete (*all, peal, ees, taga, kõrval*) ja ajasuhete (*samal ajal, enne, pärast*) tajumine.

3.1.1.2. Mälu. Varem tajutud objektide ja tegevusaktide äratundmine; toimingute sooritamine vahetult eelnevalt tajutud näidise järgi; seoste tegevus – objekt – tunnus, keeleüksus – alternatiivvahendid kujundamine. Töömälu mahu arendamine (kuni 4 üksust); mälukujutluste aktiveerimine verbaalsete ja mitteverbaalsete signaalide abil. Objektide paigutuse taastamine varem tajutu põhjal.

3.1.1.3. Mõtlemine. Kaemuslik-praktiline mõtlemine: ülesannete täitmine tajuväljas olevaid abivahendeid kasutades, rühmitamine tajutavate tunnuste alusel, rühmade koostise muutmine.

3.1.1.4. Motoorika. Tunnetusprotsesside ja tegevuse eelduseks on motoorika areng: passiivsed liigutused, liigutuste sooritamine imiteerimise, näidise ja instruksiooni järgi, omandatud liigutusstereotüüpide rakendamine tegevuses eneseteenindamiseks. Silma ja käe liigutuste koordineerimine, objektide jälgimine, liigutuste rütmi ja tempo muutmine. Elementaarset vaimset tegevust reguleeritakse liigutuste abil.

3.1.2. Õpetuse põhitaotluseks on õppimiseks vajalike alusoskuste omandamine koostegevuse ja matkimise tasandil:

- 1) kontakt erisuguseid vahendeid kasutades: kontakti astumine, kontaktis osalemine, kontakti kestuse pikendamine;
- 2) adekvaatne reageerimine arusaadavatele korraldustele;
- 3) lülitumine praktilisse tegevusse ning ümberlülitumine ühelt tegevuselt teisele;
- 4) oma välimuse ja õppevahendite korrashoid;
- 5) baaslausungite moodustamine ja/või alternatiivsete suhtlusvahendite situatiivne kasutamine.

3.1.3. Rõhuasetus on oma mina teadvustamisel. MINA kui osaleja praktilises tegevuses ja suunatud esemelises mängus kontaktile ja koostegevusele täiskasvanuga (pedagoogiga).

3.1.4. Õppetöös rakendatakse valdavalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi, õpilaste tegevust verbaliseerib pedagoog.

3.1.5. Õpilaste võimed on erinevad. Seetõttu varieeritakse õppeülesandeid, materjali keerukust, abi osakaalu ja oskuse omandamiseks kuluvat aega vastavalt laste individuaalsetele iseärasustele.

3.1.6. Väärtuskasvatuse seisukohalt hinnatakse tegevusakte põhimõttel ÕIGE-VALE, õpitegevust ja käitumisakte motiveeritakse võimalikult meeldiva õpikeskkonna loomisega. Tegevuses osalemisele antakse positiivne hinnang. Kujundatakse tegevuse TAHAN-motiivi.

3.1.7. Oluline on õpetada õpilasi oma põhivajaduste rahuldamisel toime tulema ilma lähedase täiskasvanu abita.

3.2. Taotletavad pädevused 1.–2. klassis

2. klassi lõpuks õpilane:

- 1) eristab objekte tajutava tunnuse või funktsiooni järgi;
- 2) tajub objektidevahelisi ruumisuhteid (*all, peal, ees, taga, kõrval*);
- 3) sooritab tegevusakte lihtsate lühikeste verbaalsete või alternatiivsete vahenditega esitatud korralduste alusel koostevuses ja eeskuju järgi, sooritab omandatud tegevusakte iseseisvalt;
- 4) oskab tuttava mänguasja või didaktilise vahendiga tegutseda vastavalt selle funktsioonile;
- 5) tunneb enamasti ära õpitud märgid või sümbolid objektide, sündmuste ja tegevuste tähistamiseks;
- 6) otsib kontakti täiskasvanute ja kaaslastega;
- 7) väljendab oma põhivajadusi ja soove lihtsate keeleliste või alternatiivsete vahenditega (sõnad, baaslausungid);
- 8) meeldetuletamisel kasutab õpitud käitumismalle tuttavates situatsioonides;
- 9) hindab tuttavaid tegevusakte ÕIGE – VALE põhimõttel;
- 10) oskab tuttavates situatsioonides märgata ohtlikke olukordi ja hoidub neist;
- 11) tunneb ära oma asjad;
- 12) säilitab õppeülesannete täitmise ajal suunatult tähelepanu (kuni 3 min);
- 13) reageerib arusaadavatele korraldustele adekvaatselt, vastab arusaadavatele repliikidele keelelisi või alternatiivseid vahendeid kasutades;
- 14) säilitab töömälus 2–3 objekti järjestuse;
- 15) lahendab abiga tajuväljas olevaid abivahendeid kasutades arusaadavaid praktilisi ülesandeid nii tuttavates kui ka varieeruvates tingimustes;
- 16) rühmitab objekte ja nende kujutisi tajutavate tunnuste alusel, sh rühmitamise aluseid muutes;
- 17) orienteerub ööpäeva osades;
- 18) orienteerub 2–3 objekti vahelistes ruumisuhetes;
- 19) sooritab liigutusi eeskuju järgi, muutes liigutuste rütmi ja tempot; koordineerib silma ja käe koostööd; jälgib liikuvat objekti.

3.3. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 3.–6. klassis

3.3.1. Juhtivaks tunnetusprotsessiks on taju, suureneb mälu kujutluste osakaal vaimses ja praktilises tegevuses. Areneb kaemuslik-praktiline mõtlemine lõimunud kujundiliste elementidega. Tunnetustegevuse arendamiseks on vajalik tähelepanu suunamine eri vahenditega (sh visuaalsed orientiirid), tähelepanu kestuse pikendamine, motoorne aktiveerimine.

3.3.1.1. Tajude arendamine. Tunnuste ja osade märkamine, võrdlemine, sama objekti või graafilise kujutise äratundmine eri asendis, taustal, eri meeltega. Oluliste/tüüpiliste ja juhuslike tunnuste eristamine. Terviku moodustamine osadest. Osatoimingute järjestuse tajumine tegevusaktis.

Erisuunaliste ruumisuhete (sh vasakul/paremal) tajumine. Ajasuhete (sündmuste järjestuse) tajumine.

3.3.1.2. Mälu. Tuttavate objektide graafiliste kujutiste ja toimingute äratundmine varieeruvates tingimustes. Stereotüüpsete toimingute sooritamine tuttavates situatsioonides. Kujutluste aktiveerimine verbaalse-alternatiivse teabe alusel. Töömälu mahu arendamine (kuni 5 üksust), üksuste/sümbolite järjestuse säilitamine. Kujutluste verbaliseerimine suunatult.

3.3.1.3. Mõtlemine. Kaemuslik-praktiline mõtlemine lõimunult kujundiliste elementidega: abivahendite otsimine ja kasutamine, ülesande täitmine variatiivsetes tingimustes. Terviku moodustamine osadest. Õpiülesannete täitmine praktiliselt ja materialiseeritult. Variatiivne rühmitamine suunatult: varieeritakse objekte, objektide arvu, rühmitamisalust.

3.3.1.4. Motoorika. Erisuunalised liigutused. Liigutuste ahela sooritamine mälu kujutlustele toetudes kaasneva instruksiooni järgi (vajaduse korral imiteerimine). Eri kehaosade motoorika koordineerimine. Peenliigutuste arendamine. Liigutuste sooritamise verbaliseerimine (pedagoog – õpilane). Sobimatute liigutusstereotüüpide asendamine.

3.3.2. Põhitaotlus on kujundada baasoskuste harjumuslik sooritamine, arendamist vajab tegevusega kaasnev suhtlemine (tegevusele ärgitamine, protsessi suunamine, tulemuse sõnastamine), oma tegevuse suunatud elementaarne kommenteerimine.

3.3.3. Rõhuasetus on oma MINA teadvustamisel, õppekavaterviku kujundamise aluseks on suhted MINA/MEIE ja MINA/ÕPILANE.

3.3.4. Kõne. Baassõnavara arendamine, situatiivse dialoogi harjutamine, etiketisuhtlemine. 2–3 lausungi tähenduse seostamine. Kohandatud lühitekstide tähenduse mõistmine (vajaduse korral kaasneb visuaalne näitlikkus). Mõnest lausungist koosneva teksti loomine (abiga).

3.3.5. Õppetöös rakendatakse valdavalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi. Õpilane hakkab oma tegevust elementaarselt kommenteerima, kasutades suunatult verbaalseid või alternatiivseid vahendeid. Õpetamine muutub ainekeskseks.

3.3.6. Õpilaste võimed on erinevad. Seetõttu varieeritakse õppeülesandeid, materjali keerukust, abi osakaalu ja oskuse omandamiseks kuluvat aega vastavalt laste individuaalsetele iseärasustele.

3.3.7. Elementaarse lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisoskuse kujundamine.

3.3.8. Väärtuskasvatuse seisukohalt hinnatakse tegevusakte põhimõttel ÕIGE – VALE, MEELDIB – EI MEELDI. Õpitegevust ja käitumisakte motiveeritakse võimalikult meeldiva õpikeskkonna loomisega. Antakse positiivne hinnang tegevuses osalemisele. Vähendatakse negatiivsete hoiakute mõju. Kujundatakse TAHAN-motiivi kõrvale positiivse hinnangu abil PEAB-motiivi. Võimaldatakse valikuid.

3.3.9. Oluline on õpetada õpilast tuttavas situatsioonis jõukohaste ülesannetega võimalikult iseseisvalt toime tulema ja abiga ka keerukamates olukordades hakkama saama (varieeruv situatsioon, vahendid). Tehakse algust lihtsa töö oskuste õpetamise ning harjutamisega.

3.4. Taotletavad pädevused 3.–6. klassis

6. klassi lõpuks õpilane:

- 1) eristab tuttavaid objekte ja sündmusi, eristab olulisi tüüpilisi tunnuseid juhuslikest tunnustest, tunneb ära sama objekti eri taustal ja eri asendis;
- 2) teadvustab objekti asukohta ruumis teiste objektide suhtes;
- 3) varieeruvates tingimustes sooritab tuttavaid ja jõukohaseid tegevusakte iseseisvalt;
- 4) oskab didaktilise vahendi või tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt selle funktsioonile;
- 5) tunneb ära ja kasutab õpitud märke või sümboleid, sh tähti ja numbreid; suudab luua seost objekt – pilt – keeleüksus;
- 6) oskab astuda kontakti täiskasvanute ja kaaslastega;
- 7) väljendab arusaadavalt oma põhivajadusi ja soove ning küsib teistelt abi, kasutades keelelisi või alternatiivseid vahendeid;
- 8) teadvustab oma rolli ühistegevuses osalejana;
- 9) valib tuttavates situatsioonides käitumiseks sobivaid õpitud käitumismalle;
- 10) hindab tuttavaid tegevusakte põhimõttel ÕIGE – VALE, MEELDIB – EI MEELDI;
- 11) suudab tuttavates situatsioonides ohtu ette kujutada ning ohule adekvaatselt reageerida;
- 12) valib tegevusakti eesmärgist lähtuvalt sobivaid vahendeid;
- 13) säilitab õppeülesannete täitmise ajal tähelepanu (kuni 5 min);
- 14) täidab lühikesi ja arusaadavaid korraldusi harjumuspäraselt tegutsedes, kommenteerib suunatult tegevust (*mida teeb?, mida?, millega?, kus?*);
- 15) säilitab töömälu kuni 5 objekti järjestuse;
- 16) lahendab arusaadavaid praktilisi ülesandeid nii tuttavates kui ka varieeruvates tingimustes tajuväljas olevaid abivahendeid kasutades;
- 17) orienteerub ööpäeva rütmiga seotud tegevustes, teab nädalapäevade ja aastaegade järjestust;
- 18) sooritab erisuunalisi liigutusi ja liigutuste stereotüüpset ahelat mälu kujutlustele toetudes, suudab koordineerida eri kehaosade mootorikat;
- 19) võrdleb suunatult oma töö resultaati näidisega;
- 20) sooritab eneseteeninduse toimingud vastavalt omandatud kogemusele.

3.5. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 7.–9. klassis

3.5.1. Tunnetustegevuses kasvab märgatavalt mälu roll ja kujuneb osaliselt kaemuslik-kujundiline mõtlemine, mis võimaldab ette kujutada tegevust tuttavas situatsioonis. Tähelepanu hoidmist soodustab harjumustele toetuv tegevus.

3.5.1.1. Tajude arendamine. Aja ja ruumi analüütiline tajumine samal ajal eri meeltega, tuttavate objektide ja sündmuste mitmete tunnustele ja mälule toetuv (simultaanne) tajumine, kogemustele toetuv stseenide ja lihtsate stsenaariumite analüütiline tajumine (jälgitav sündmus, pilt, pildiseeria, tekst).

3.5.1.2. Mälu. Tuttavate objektide graafiliste kujutiste valikuline äratundmine ja meenutamine ülesandest lähtuvalt. Kogemuste ja esitatud teabe eristamine. Mälukujutluste konkretiseerimine ja uute seoste loomine täiendava teabe abil. Stereotüüpsete tegevusaktide

variatiivsuse kujundamine, juhuslike/stereotüüpsete assotsiatsioonide pidurdamine. Lühikese ja arusaadava instruksiooni säilitamine mälus ja selle arvestamine toimingut sooritades. Kujutluste verbaliseerimine, graafiline kujutamine.

3.5.1.3. Mõtlemine. Kaemuslik-praktilisele mõtlemisele lisandub osaliselt kaemuslik-kujundiline mõtlemine, mis võimaldab ülesannete täitmist kujutlustele toetudes. Vajalike abivahendite valimine või valmistamine. Õppeülesannete täitmine, toetudes isiklikele kogemustele ja eri meeltega tajutavatele vahenditele (sh kõnele). Rühmitamine 2–3 üldistustasandil, allrühmade moodustamine. Elementaarsete põhjus-tagajärg-seoste teadvustamine praktilises tegevuses.

3.5.1.4. Motoorika. Praktiliseks tööks vajalike liigutuste omandamine (spetsiifika sõltuvalt tegevusest). Liigutusstereotüüpide kujundamine sõltuvalt tegevusest, varieerimine sõltuvalt tingimustest. Liigutuste teadlik järjestamine, lähtudes osatoimingute ahelast.

3.5.2. Põhitaotlus on võimalikult iseseisev toimetulek igapäevases elus ja õpitud tegevustes.

3.5.3. Õppekavateraviku kujundamise aluseks on MINA/MEIE suhted kodukoha ja tegevusega.

3.5.4. Baas- ja vähe laiendatud lausungi mõistmine ja kasutamine suhtlemisel. Suuliste ja kirjalike kohandatud lühitekstide mõistmine. Oma tegevuse ja tajutud sündmuse sõnastamine lühitekstina, täiendava teabe lisamine küsimustele vastates.

Täiendava teabe vajadusest ja puudulikust mõistmisest teatamine. Õpitud suhtlemisstrateegiade rakendamine. Situatsioonile vastav rollisuhtlemine. Väljendite mõningane varieerimine, ütluse pragmaatilise tähenduse tuletamine situatsioonis.

3.5.5. Õppetöös rakendatakse jätkuvalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse valdavalt praktilisi tegevusi, õpilast suunatakse oma tegevust kommenteerima verbalselt ja/või alternatiivsete vahenditega.

3.5.6. Õpilaste võimed on erinevad. Seetõttu varieeritakse õppeülesandeid, materjali keerukust, abi osakaalu ja oskuse omandamiseks kuluvat aega vastavalt laste individuaalsetele iseärasustele.

3.5.7. Elementaarse lugemis-, kirjutamis-, arvutamise- ja mõõtmisoskuse kujundamine ja oskuste kasutamine tegevuses.

3.5.8. Väärtuskasvatuse seisukohalt hinnatakse tegevusakte põhimõttel ÕIGE – VALE, MEELDIB – EI MEELDI. Motiivi ja eesmärgi seose teadvustamine: TAHAN – TEEN; PEAB / ON VAJA – TEEN; TAHAN – EI TOHI – EI TEE. PEAB-motiivi kõrvale VAJA-motiivi kujundamine positiivse hinnangu abil lähtuvalt eesmärgist või tulemuse teadvustamisest.

3.5.9. Oluline on õpetada õpilast võimalikult iseseisvalt toime tulema. Kujundatakse lihtsa töö oskusi:

- 1) omandatud toimingute rakendamine ahelana, osaliselt muutuvates tingimustes;
- 2) toimingu suunatud planeerimine, teabe otsimine sõltuvalt ülesandest (pilt, plaan, lühitekst);
- 3) töövahendite ja materjali sobivuse hindamine;

- 4) kujutluse loomine tulemustest – osatoimingute ning vahendite valik ja järjestamine;
- 5) suunatud enesekontroll: osatoimingute/operatsioonide järjestus ja tulemused, toimingu tulemus (võrdlemine näidisega).

3.6. Taotletavad pädevused 7.–9. klassis

Põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb kirjelduste järgi ära ja kujutab ette tuttavaid objekte ja sündmusi;
- 2) teadvustab objekti asukohta ruumis, arvestab kahte parameetrit (*all paremal, taga peal* jne);
- 3) sooritab ka varieeruvates tingimustes harjumuslikke tegevusakte iseseisvalt;
- 4) oskab didaktilise vahendi või tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt selle funktsioonile ja tegevuse eesmärgist lähtudes;
- 5) tunneb ära ja kasutab õpitud märke või sümboleid, sh tähti ja numbreid; suudab luua seost objekt – pilt – skeem – keeleüksus;
- 6) oskab suhelda tuttavas situatsioonis vastavalt rollile nii täiskasvanute kui ka kaaslastega;
- 7) väljendab oma vajadusi ja soove, arvestades etiketisuhtlemist ja tuttavaid käitumisreegleid, tal on kujunenud hoiak ja oskus teatada teabe puudulikkusest mõistmisest ja täiendava teabe vajadusest;
- 8) teadvustab oma rolli tegevuses;
- 9) oskab tuttavates situatsioonides valida sobivat käitumismalli, lähtudes motiividest TAHAN – ON VAJA – PEAB ja reeglitest TOHIB – EI TOHI;
- 10) hindab tajutavaid tegevusakte põhimõttel ÕIGE – VALE, MEELDIB – EI MEELDI;
- 11) suudab ette kujutada ohtlikke situatsioone, neid vältida ja ohule adekvaatselt reageerida;
- 12) suudab tegevusakti eesmärgist lähtuvalt valida, ise teha ja kasutada sobivaid vahendeid variatiivsetes tingimustes;
- 13) suudab jõukohaste õppe- ja tööülesannete täitmise ajal olukorrast sõltuvalt tähelepanu ümber lülitada ja säilitada;
- 14) täidab arusaadavaid korraldusi, seostab mitteverbaalset ja verbaalset teavet, ühendab ja kasutab tegevuses (planeerimine, sooritamine, enesekontroll) verbaalset ja visuaalset teavet, kommenteerib tegevust ja tulemust;
- 15) säilitab töömälus kuni 5 objekti järjestuse;
- 16) rakendab omandatud toiminguid ahelana (sh osaliselt muutuvates tingimustes);
- 17) valib (positiivne/negatiivne valik) või teeb ise vajalikke abivahendeid ning lahendab arusaadavaid praktilisi ülesandeid tajuväljas olevaid abivahendeid kasutades (sh tuttavates ja ka varieeruvates tingimustes);
- 18) rühmitab objekte ja nende kujutisi tajutavate tunnuste alusel (sh rühmitamise objekte, nende hulka ja aluseid muutes);
- 19) suudab ligikaudu ette kujutada tuttava toimingu sooritamiseks kuluvat aega, orienteerub kellaajas vähemalt pooltunni täpsusega, seostab kalendrikuu ja aastaaja;
- 20) sooritab praktiliseks tööks vajalikke liigutusi ja suudab neid varieerida sõltuvalt tingimustest;
- 21) võrdleb oma töö resultaati näidisega.

4. ÕPPEKORRALDUS. NÕUDED ÕPIKESKKONNALE

4.1. Õppe ja kasvatus korraldus - (vt lisaks Kosejõe Kooli LÕK üldosa lk 15) Toimetulekuõppes on õppe ja kasvatus põhivormiks õppetund. Ainekavade alusel planeeritud teemad omandatakse võimalikult realses keskkonnas, vajadusel õues, muuseumis vm.

4.2. Toimetulekuõppel olevatele õpilastele koostatakse individuaalne õppekava, milles keskendutakse ainekavades märgitud tegevustele ja teemadele.

4.3. Õppe ja kasvatus ajakasutus (sealhulgas projekt-, õues- ja muuseumiõppeks ning ekskursioonideks ja õppekäikudeks vajalik aeg) - (vt lisaks Kosejõe Kooli LÕK üldosa lk 15)

4.4. Lapsevanema poolt hiljemalt 9. klassi esimesel poolaastal esitatud põhjendatud taotluse alusel võib õppenõukogu otsusega pikendada õpilase õppeaega kahe õppeaasta võrra kuni 32 nädalatunni ulatuses igal õppeaastal. Täiendavate õppeaastate kohustuslike ja valikainete kohta koostatakse jätkuvalt õpilasele individuaalne õppekava.

4.5. 1.–2. klassis jaguneb õpetus tegevusvaldkondadeks, 3. klassist kuni põhikooli lõpetamiseni õppeaineteks, mis realiseeritakse üldõpetuse põhimõttel. Õpet traditsioonilise ainetunnina ei korraldata, vaid keskendutakse ainekavades märgitud tegevustele ja teemadele. Õppe- ja kasvatuskorralduse põhivorm on õppetund. Õppetunnid toimuvad koolis või väljaspool kooli ekskursiooni või õppekäiguna.

4.6. Õppeained jagunevad kohustuslikeks õppeaineteks ja valikõppeaineteks. Valikõppeainete ja valitud tööõppe suunale koostatakse eraldi ainekavad.

4.7. Tunnijaotusplaan on järgmine:

Õppeained	Õppetunde nädalas								
Klass	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Elu- ja toimetulekuõpe	4	5	5	5	7	7	6	6	6
Emakeel	4	5	6	6	6	6	6	6	6
Matemaatika	2	3	4	4	5	5	4	4	4
Kunst ja käeline tegevus	5	5	5	5	5	2	2	2	2
Muusikaõpetus	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Tööõpetus						5	5	7	7
Kehaline kasvatus	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Rütmika	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Valikõppeained							2	2	2
Lubatud koormus	20	23	25	25	28	30	30	32	32

4.8. Tööõppe ja valikainete sisu valitakse vastavalt kooli võimalustele ja lastevanemate ning õpilaste soovidele.

4.9. Toimetulekuõppel olevatele õpilastele võib kohaldada punktis 4.7 toodud tunnijaotusplaani erinevat tunnijaotusplaani, välja arvatud tööõppe puhul. Tunnijaotusplaani kohaldamisel võib õppeaineid liita ja ümber kujundada. Sealjuures tuleb tagada õpilastele võimalused kehtestatud toimetulekuõppe õpitulemuste saavutamiseks järgmiselt:

- 1) 1.–2. klassi õpitulemused 2. klassi lõpuks;
- 2) 3.– 6. klassi õpitulemused 6. klassi lõpuks;
- 3) 7.–9. klassi õpitulemused põhikooli lõpuks.

4.10. Kehalise kasvatuse tunnid korraldatakse alates 4. klassist poistele ja tüdrukutele eraldi.

4.11. Läbivad teemad - (vt lisaks Kosejõe Kooli LÕK üldosa lk 12)

4.12. Õppematerjalid valitakse ja koostatakse toimetulekuõppe üldosa ja ainekavade sisu ning nõudeid arvestades. Arvestatakse mõõduka intellektipuudega vastavas vanuses lapse psüühika, tegevuse ja suhtlemise tüüpilisi iseärasusi, individuaalse võimekuse ja iseärasuste variatiivsust. Oluliseks tuleb pidada tajutava õppematerjali konkretiseerimise ja diferentseerimise võimalusi, mis loob baasi võimetele vastavaks rühmitamiseks. Kasutatakse arekeelseid tekste, graafilist materjali.

4.13. Õppeülesannete raskusastet reguleeritakse õpioskuse omandamise etappe ja õppematerjali sisulist keerukust arvestades. Esitatakse võimalused õpitoimingu variatiivseks sooritamiseks: praktiliselt või materialiseeritult, visuaalselt, verbaalselt ja kombineeritult.

Nõuded õpikeskkonnale

Õpikeskkonnana mõistetakse õpilasi ümbritseva vaimse, sotsiaalse ja füüsilise keskkonna kooslust, milles õpilased arenevad ja õpivad. Õpikeskkond toetab õpilase arenemist iseseisvaks ja aktiivseks õppijaks, kannab õppekava alusväärtusi ja oma kooli vaimsust ning säilitab ja arendab edasi paikkonna ja koolipere traditsioone.

4.14. Sotsiaalse ja vaimse õpikeskkonna kujundamisel Kosejõe Koolis:

- 1) osaleb kogu koolipere arvestades üksteise seisukohti;
- 2) koheldakse kõiki õpilasi eelarvamusteta, austades nende eneseväärikust ning isikupära;
- 3) tunnustatakse kõigi õpilaste pingutusi ja õpiedu;
- 4) välditakse õpilastevahelist vägivalda ja kiusamist;
- 5) arvestatakse kõikide arvamustega, sealhulgas kriitikaga;
- 6) koolis valitseb õhkkond, mida iseloomustavad sõbralikkus, heatahtlikkus ja abivalmidus ning üksteise toetamine õpi- ja eluraskustes;
- 7) kooliperet iseloomustavad inimõigust ja demokraatiat austavad ühiskonnaliikmed ning heade ideede ja positiivsete uuenduste toetamine;

4.15. Füüsilise keskkonna kujundamisel jälgitakse Kosejõe Koolis et:

- 1) ruumide sisustus ning kujundus on õppeseisukohast otstarbekas, turvaline ning vastab tervisekaitse- ja ohutusnõuetele;

- 2) õpilastel on võimalus kasutada kooliraamatukogu;
- 3) kasutatakse eakohast ning individuaalsetele eripärale kohandatavat õppevara, sealhulgas nüüdisaegseid infotehnoloogilisi õppematerjale;
- 4) on olemas kehalise tegevuse ning tervislike eluviiside edendamise võimalused nii koolitundides kui ka õpilaskodus;
- 5) õpet võib korraldada ka väljaspool kooliruumi: looduses, muuseumis, kooliõues, keskkonnahariduskeskustes, ettevõtetes ning virtuaalses õpikeskkonnas.

5. HINDAMINE

5.1. Õppimise potentsiaalne edukus sõltub toimetulekuõppes õppiva õpilase intellektipuude sügavusest ja lokaalsete anotoomiliste kahjustuste esinemisest, reaalne edukus aga tema individuaalseid iseärasusi arvestavast õpikeskkonnast. Õpilasel peab olema võimalus saada jõukohases töös võimetekohase osalemise ning töö tulemuse kohta konkreetne positiivne hinnang.

5.2. Hindamine toimetulekuõppes toimub õpilasele koostatud individuaalse õppekava nõuete alusel. Õpieesmärkide saavutamise taset hinnatakse sõnaliste hinnangutega. Hindamisel kohaldatakse põhikooli riiklikus õppekavas hindamise kohta sätestatud.

5.3. Hinnangu põhieesmärkidena kohaldatakse „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses” sätestatud eesmärke, rõhutades seejuures, et hindamise eesmärgiks on:

- 1) motiveerida õpilasi õpiülesandeid sooritama ja märkama oma tulemuse vastavust näidisele või etalonile;
- 2) mõjutada õpilase võimalikult adekvaatse enesehinnangu kujunemist;
- 3) suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja potentsiaalse arengu toetamisel;
- 4) anda õpilasele, õpetajale, kooli juhtkonnale, lapsevanemale (eestkostjale, hooldajale) teavet õpilase arengudünaamikast.

5.4. Õpilase arengut hinnatakse hinnangutega „tuleb toime”, „tuleb toime abiga” ja „ei tule toime”. Hinnangut „tuleb toime” võib täpsustada hinnangutega „tuleb hästi toime”, „tuleb rahuldavalt toime” või muul viisil.

Hinnang märgitakse kokkuleppelise märgisüsteemiga, nt ☆ - tuleb toime iseseisvalt, □ - tuleb toime abiga, △ - tuleb toime koostegemisel vm. Märksüsteemi koostab õpetaja koostöös õpetajate, õpilase ja lapsevanematega.

Hinnangut „tuleb toime abiga” võib täpsustada hinnangutega „tuleb toime sõnalise abiga”, „tuleb toime näidise või eeskujuga järgi”, „tuleb toime koostegevuses”, „tuleb toime füüsilise abiga” või muul viisil. Hinnang „ei tule toime” viitab vajadusele muuta individuaalset õppekava ning seda ei kasutata kokkuvõtval hindamisel.

5.5. Õpetaja teeb lapse arengu kohta iga päev märkmeid, hinnates õpilase tulemusi lähtuvalt samalaadsete õpiülesannete keerukusest. Märkmete alusel korrigeeritakse vajaduse korral individuaalset õppekava.

5.6. Sõnalised kokkuvõtted õppetöö tulemustest koostatakse igale õpilasele kaks korda aastas - pool- ja õppeaasta lõpus. Sõnalised kokkuvõtted esitatakse ka lapsevanematele.

6. ÕPILASTE JUHENDAMISE PÕHIMÕTTED

ÕPILASTE JA VANEMATE TEAVITAMISE JA NÕUSTAMISE KORRALDUS

Õpetajad jälgivad õpilase arengut ja toimetulekut koolis ning vajaduse korral kohandavad õpet õpilase vajaduste kohaselt. Õpilase võimete ja annete arendamiseks selgitatakse välja õpilase individuaalsed õpivajadused, valitakse sobivad õppemeetodid ning korraldatakse diferentseeritud õpet.

Kool nõustab õpilase vanemat õpilase arengu toetamises ja kodus õppimises.

Sõltuvalt õpilase hariduslikust erivajadusest võib kool teha talle muudatusi või kohandusi õppeajas, õppe sisus, õppeprotsessis, õppekeskkonnas või taotletavates õpitulemustes. Nende muudatuste tegemisse kaasatakse õpilase vanem.

Kool tagab õpilasele ning vanematele teabe kättesaadavuse õppe ja kasvatus korralduse kohta ning juhendamise ja nõustamise õppetööd käsitlevates küsimustes. Peamised õppeteemad, vajalikud õppevahendid, hindamise korraldus ja planeeritavad üritused tehakse õpilasele ja lapsevanematele teatavaks õppeveerandi algul.

Õpilasele tagatakse eripedagoogi, psühholoogi ja sotsiaalpedagoogi teenus.

Õpilase arengu toetamiseks korraldatakse temaga vähemalt üks kord õppeaasta jooksul arenguvestlus, mille põhjal lepitakse kokku edasises õppes ja arengu eesmärkides. Arenguvestlusel osalevad õpilane, klassijuhataja ja võimalusel ka õpilase vanem. Arenguvestlust viiakse läbi vastavalt kooli direktori poolt kehtestatud arenguvestluse korraldamise tingimustele ja korrale.

Kool korraldab õpilaste ja vanemate teavitamist edasiõppimisvõimalustest (sh peale lisa-aastat).

7. INDIVIDUAALSE ÕPPEKAVA KOOSTAMISE JUHISED

Individuaalne õppekava on kirjalik dokument, mis määrab kindlaks õpilase arengulisi erivajadusi arvestava õppe individuaalsed eesmärgid ja eriabi teenused, mis on vajalikud õppe-eesmärkide saavutamiseks. Individuaalõppekava koostatakse õpilasest lähtuvalt ainete kaupa.

Individuaalne õppekava koostatakse igale toimetulekuõpilasele. Individuaalõppekava koostatakse pärast õpilase arengu mitmekülgset hindamist. Individuaalõppekava koostamises osalevad kõik õpilasega tegelevad erialaspetsialistid ja vanemad. Individuaalse õppekava koostamist juhib õpetaja (eripedagoog). Individuaalplaanid asuvad klassiõpetajate kaustades ja nendega saavad tutvuda kõik lapsega seotud isikud.

Individuaalse õppekava koostamisel lähtutakse sellest, mida laps oskab ja suudab, seega on hinnang positiivne. Individuaalõppekava kaitseb õpilase huvisid ja arvestab tema arengutaset ning individuaalseid vajadusi. Iga õppeaine esitatakse konkreetsest õpilasest lähtuvate õppe-eesmärkidena, millest juhitudavad nii kooli pedagoogid kui ka lapsevanemad.

Vajalik on lastevanematele/hooldajatele tutvustada õpilase õppetöö eesmäärke ja meetodeid. Aastaplaanid ja poolaastate plaanid saadetakse ka lapsevanematele.

Individuaalse õppekava rakendamisel on viis etappi:

- 1) õpilase arengutaseme esialgne kirjeldamine / hinnang;
- 2) lühi- ja pikaajaliste eesmärkide püstitamine ja vajaliku eriabi määramine
- 3) õpetamine ja õppeprotsessi fikseerimine;
- 4) individuaalse õppekava korrigeerimine;
- 5) kokkuvõtva hinnangu koostamine õppeaasta lõpus.

Õpieesmärgid peavad olema kohased väljakutsed konkreetsele õpilasele ja sõnastatud selgelt. Individuaalne õppekava on õppijakeskne õppekava.

Individuaalne õppekava Kosejõe Kooli toimetulekuklassides koostatakse uue õpilase puhul esimese veerandi jooksul lapse kooli tulekust, teistel õpilastel kahe nädala jooksul alates uue õppeaasta algusest. Esmalt koostatakse aastaplaan, mille alusel koostatakse I poolaasta plaan. I poolaasta kokkuvõtete ja plaani korrigeerimise vajadustest lähtuvalt koostatakse II poolaasta plaan.

8. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Kosejõe Kooli õppekava koostamine ja arendamine eeldab õpilaste ja õpetajate, õpetajate ja juhtkonna, kooli hoolekogu, kooli ja vanemate, kooli pidaja, teiste õppeasutuste ja organisatsioonide koostööd põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava üldosa mõtestamisel ja ainekavade koostamisel.

Kosejõe Kooli õppekava koostamises ja arendamises kasutatakse erinevaid töövorme, töös osalevad kõik pedagoogid. Õppekava koostamise ja arendamise demokraatliku korralduse eest vastutab kooli direktor.

Kosejõe Kooli õppekava kehtestab kooli direktor. Kooli õppekava ja selle muudatused esitatakse enne kehtestamist arvamuse avaldamiseks kooli hoolekogule, õpilasesindusele ja õppenõukogule.

Andmed kooli õppekava kohta kantakse hariduse infosüsteemi õppekavade ja koolituslubade alamregistrisse.